„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на цел табаку, а утоњиком на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 152. У Новом Саду у среду 29. септембра (11. октобра) 1882. ГОДИНА XVII.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком идућег месеца октобра почиње нова претплата за оне поштоване претплатнике наше, којима крајем овог месеца претплата истиче. Учтиво им ово за рана напомињемо, да изволе настојати да понове претплату.

Лист без готове претплате не може се никоме слати, па за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца не могу се уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, те да поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђују на претплату листа.

Ову молбу и овај захтев у толико више стављамо, што можемо већ сада рећи, да лист и поред болести уредникове неће никаква уштрба трпити, јер је властништво прибавило нове радне снаге, које ће лист према савременим потребама поштоване публике достојно имена његовог уређивати и на њему стално радити. Лист наш заступао је свагда и заступаће и даље најживље интересе нашег народа, зато се и обраћа с правом на исти народ, јер то му је био и пре, а и сада једина потпора његовог опстанка. А и толико се већма обилатом одзиву надамо, што је наш народ уживао ове године благослове богате жетве, те кад од овога неби и наша журналистика и наша књижевност нешто осетили, био би то свакојако жалостан знак свести нашег народа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата стаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф. —	или 35	дин.
На по године	7 „	„ 17½	„
На четврт године	3 ф. 50	или 9	дин.
На месец дана	1 „ 20	„ 3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 16. (28.) септембра 1882.

Власништво и уредништво „Заставе.“

У РАЗМЕНУ МИСЛИ.

Коме Србину на срцу лежи срећа и напредак народа свога, — тај мора са дна душе да уздане, кад расмотри и премери околности, у којима се Српство данас у овој монархији налази.

Обест и сила потиснула нас је мало не са свим са политичког поља, на коме доста продрзљиво умеду да телале васцеломе свету, е овде, у Угарској и нема српске народносне странке, него, да је то само незнатна, сад „омладиначком“, сад „милетићевачком“, и бог их зна, још каквом крштена малена фракција, која под видом народности — „буни против јединства мађарске државе.“

Не да се затајати, да смо овоме кобном политичном стању у многоме и сами криви. (? У.) За што? — на то ћемо другом приликом одговорити. За сад нам само толиковаља констатовати, да смо се у последње године повукли искључиво (? У.) за бедеме наше црквене автономије, и ту смо скоро сву снагу заложили, да бар тај један ослонац народног црквено-просветног напредовања сачувамо. Али — „ил не да ђаво, — ил не да бог!“ (Биће онај први под образином „светог слуге“ овог другог. У.)

Залуд је сво пожртвовање, залуд је истрајност, залуд сав умни рад о бољитку народном, и о снажењу те једине тврђаве, — кад баш она рука, која би требала поборнике народа у раду томе да благосиља, — та рука кришом издаје непријатељу кључеве тврђаве, а изнутра је међу тим мучки поткопава, да се што брже, да се што лакше сруши.

Мужеви, које је народ српски одабрао, да му подижу и чувају ту једину имовину, автономију црквену, — са највећим пожртвовањем су немилице харчили умну снагу своју, време своје и труд свој, да оправдају поверење народа. У опште велимо — мужеви, јер оно неколико совуљага сматрамо за љагу на светломе образу српскога народа.

Ти мужеви су и оправдали то поверење.

Ни толико, колико је трун у оку, — не може им се од стране народа замерити. А што је сав тај њихов рад безуспешан, то није њихова кривица. За то ће пред судом повеснице — а то је неумитан, страшан суд — одговарати онај, који је, било из какви му драго побуда, свагда турао пречагу у точак народног напредовања на пољу црквено-просветне автономије.

Тај точак је данас са свим укочен, не само, него се већ и навија, како да се натраг окреће.

Заиста је дакле крајње време већ, да се расправи оно питање, стављено у 146. броју овога листа: — „да ли је у опште вредно у оваквим околностима и даље радити, и да ли треба људи, у којима се усредсредило поверење предпоследњега сабора, да носе на себи и даље одговорност за овај нерад, (додајмо још, и — неред), за ову стагнацију, која данас у нашем аутономном животу влада?“

На ово питање јасно и отворено изричемо наше немеродавно мњење, да садањим саборским посланицима народне странке не остаје друго, него — повратити мандате изборницима својим, са одлучном изјавом, да су у црквеној управи нашој, против воље народа, створене такове околности, у којима се даље у корист народа не да и не може радити; а по себи се разуме, да одговорност како за садање стање, тако и за даље посљедице, пада на онога, који је те кобне околности створио.

Народ је будним оком пратио јавни рад својих изабраника. Могао се уверити, и уверио се, да на том раду није мањкало ни добре воље, ни дурашности, па ни пожртвовања. Молило се, преклињало се, убеђивало се и — скоро рећи и — пузало се; (то никако, само се у неким случајевима, и то само у онима, у којима су достојанство и интерес народни то допустити могли, попуштало. У.) — све бадава! Бадава су биле све изјаве лојалности, — као да Србин није своју лојалност дотле већ тисућу пута крвљу својом засведочио, и као да се у српску лојалност ко год кад год имао повода и најмање посумњати, осим оних, у чијим очима нећемо ни кад довољно лојални бити, док год српским духом дишемо. Народ се српски о свему томе уверио, те ће и сам расудити, да се у данашњим околностима на пољу наше автономије — не да даље у његову корист радити.

Поборнике народа пратиће вечити благослов, а клетва народња зачињаваће худи живот, а после као пирамида дизаће се на гробу онога, који је у народу ускосице ишао.

Можда ће нам се на ово ставити какво суперлојално питање: — а нећемо ли се тиме замерити „горе“, и неће ли се то сматрати, као да смо се сами одрекли досадање, макар и јадне, автономне течевине наше? Неће ли се то узети за устук народне странке и какве користи може донети народу њено пасивно држање?

Оно се каже, истина, да — кога је молити, онога није срдити. Али, да ли смо ми измолили наша народна права, или смо их крвљу својом стекли? — Јесмо ли ми та права из милости добили, — или смо их у обрани ове домовине мачем извојевали? Јесмо ли ми трпљеници овде, — или смо равноправни синови ове отачбине, да нам се замери, ако према јогунастој самовољи једнога човека, коме је у овај мах крма државна поверена, овај не необичан начин опозиције употребимо? — Та нама нит се даје друге прилике, нит се на компетентном месту допушта и речи прословити, а камо ли поднети жалбе и тегобе наше на учињене нам повреде крваво стечених, и законом ујамчених автономних права наших. Па зар ни толико самопоуздања да не осећамо у себи, да са пасивношћу нашом сведемо помућени ток наших црквено-просветних одношаја у природне, здраве границе његове?

Тај поступак не би се могао сматрати ни за устук, нит би се могло рећи, да смо се тим одрекли наших већ стечених права; на против, тај поступак би уверио непријатеље наше автономије, да је народ српски довољно снажан, издржати све оне ударце, што до сад падоше, и што су још намењени тој светињи српској. А на послетку, зар може што шкодити самој ствари, ако би непријатељи наши то узели и за устук народне странке, онда, кад ми сами себе за сваки отпор снажнима осећамо? Питање о устуку време би само решило, и ми смо тврдо уверени, да би са решењем тога питања баш они били побеђени, који би у данашњим приликама напуштање раденог поља, поља јалове радње, од стране наших народних представника — за устук сматрали.

Не би тај поступак био ни абдикација ни до сад стечена права, него би се баш тим начином могло сачувати још и оно мало, што је до сад, — ако се то може рећи — не окрњено остало. Јер као год што су све автономне установе наше стваране и створене јединим законитим фактором народа српског, српским црквеним сабором, а потврђене светлом круном, — тако је исто само црквени сабор властан на тим установама измене чинити. Ни једна друга рука није позвана из њих ни једну јоту избрисати. Баци ли се народ наш у погледу црквено-просветне управе на пасивно поље, — с тиме ће сам створити провизорију неку у тој управи, ал ће то — уз горњу изјаву — бити уједно живо негирање законитости свију оних мера, које би толико уздизана енергија наименованога патријарха на уштрб наше автономије употребила.

У томе би лежала и корист овога поступка, јер оно, што је до сад законитим путем створено, остало би in statu quo до даљег законитог стања; а оно, што би нечија самовоља међу тим на своју руку стварала, ни тако не би носило легалног печата на себи.

Видимо, како се данас автономија наша мало по мало окрњује, а све под законитом формом, јер све бива уз сутицај саборског одбора (? У.) и осталих автономних органа наших; видимо, како се сами ти органи употребљују за доказ, да се с њима не може ништа радити, а употребљују се на доста не частан начин баш од оне стране, од куд се сваким кораком наваљује на пут делателности истих органа, — а немамо начина, да свему томе на пут станемо.

Па куда ће ово одвести?

Одвешће нас до оне тачке, на којој ћемо морати признати, да смо са сутицањем нашим сами потпомогли разрођењу наше автономије. Кориħемо сами себе, и кривица ће на саме нас пасти.

Ово се мора за времена предупредити, а предупредити ће се тако, ако садањи саборски заступници народа положе мандате своје, и народ се у погледу црквено-просветне управе — до бољих времена — пасивности преда.

Оволико за сад — у размену мисли — о томе важноме питању, које сваким данном све оштрије изискује, да се свестрано претресе, и да се што скорије до одлуке дође. А шта би се даље имало чинити, — о томе други пут. —н.

(Овај чланак, који је из родољубивог пера потекао, не саопштавамо с тога, што би се са предложеном пасивношћу слагали, него с тога, што у њему налазимо јасна израза и јасне сведоџбе ономе дубоком огорчењу, које су недела „злог духа“ у нашој народној автономији изазвала. Само крајње огорчење и праведан гњев до основе увређеног народног осећаја доводи до очајне мисли пасивне опозиције. И ако се дакле ни мало не чудимо, што се према данашњим околностима у народу оваке мисли појављују, зато још не можемо у њима довољно оправдања наћи за предложену пасивну опозицију. Не можемо га наћи не само с тога, што нас ни писац није о нужди и користи таке опозиције уверио, него, и поглавито с тога, што ми не само у принципу, него и с обзиром на меродавно стање ствари ове наше автономије не можемо никад бити за својевољну пасивну опозицију. Наше је тврдо убеђење, да својевољна пасивност не значи и не би данас ништа друго значити могла, него напуштање борбе, дакле оставку, абдикацију. Пасивна опозиција није до данас нигда, где се је као последње сретство хтела да употреби, оправдања могла да нађе. Свуда је далеко више шкодила, него што је хаснила, јер је противницима народним уклонила све сметње, отворила им слободна поља, да штетне своје намере без по муке на уштрб права народних, а још више на голему штету народног напредовања остварити могу, а посљедица је тога била, да је повратак правног стања баш с тога, што је народ све из руку својих напустио, далеко већма отештан, готово са свим спољним или случајним околностима на вољу остављен био. С тога овака политика није нигди народе к победи, него само к трансакцијама доводила, па и ове последње нису ни близу толико биле заслуга ове политике, колико заслуга случајних, спољних околности, које су саме по себи силнике на измирење с народом нагониле. У таким приликама пак увек је остало нерешено питање, не би ли трансакција далеко боља испала, не би ли можда и до саме победе дошло било, да се је у борби истрајало. Пасивна опозиција није се дакле нигда као последње сретство оправдала; она је оправдана само тамо, где је стање ствари тако очајно било, да се је као прелазни стадијум к последњем сретству народне самообране употребила. У том једном случају донела је стварне користи, јер је предупредила, да се и најмањи део народне снаге у залудном послу потроши, дала је тиме прилике, да се сва народна снага за велики посао народне самообране прибере, концентрише и организује и да се ни једна угодна околност, а особито да се одсудни час не превиди и не промаши. Но код нас, ма да су ствари врло очајне слике, још ни близу нису до ових крајњих мета дошле, а и кад би до њих дошле, наше околности саме за себе не би нам никад крајње сретство самообране допуштале. Ми смо дакле тим више против пасивне опозиције, што држимо да још нису сви кораци учињени, који народу нашем на расположењу стоје.

С овим пак толико хоћемо да кажемо, да ако и перхоресцирамо стерилност, шта више штетност пасивне опозиције, да се не слажемо ни са лабавошћу досадање активне опозиције. Од онога дана, када је против живих и јасних народних права и против очекивања народног наименовање патријарха а с тиме сасма ново стање ствари на нашем автономном пољу наступило, показала се је по нашем мнењу и прека нужда, да се у кратко изразимо, сасма нове тактике у борби народној. Какова би ова имала да буде, то није упутно овде расправљати осим осталог већ и зато, што та расправа не може бити задатак једне личности, него је први и нај-

пречи задатак свију оних првака народних, којима писац горњег чланка за досадање њихово пожртвовање у борби народној онаку достојну пошту одаје. Дакле збор и договор првака народних треба да доведе до споразума у томе, какви нови кораци према садањем стању ствари ваљају да се учине. Па кад до тог споразума дођемо, онда нам неће падати на ум, да „уздишемо у место да се свом снагом боримо“, него ћемо непоколебиви бити у убеђењу: „да се никада велика мисао не напушта, а да се народу не нашкоди.“ — У.)

Политички преглед.

Како да се један део **овогодишњег дефицита у угарском државном прорачуну** покриje, то је у дотичноме закону остављено, да се доцније одреди. С тога ће министар финансија изготовити законски предлог, у ком ће се одредити, како да се то учини. Тај законски предлог биће, као што „Немз.“ саопштава један од првих предмета, којима ће занимати земаљски сабор, односно његов финансијски одбор.

Док се с једне стране решава **криза у угарскоме министарству**, дотле с друге стране још једнако траје. По претходној вести „Буд. Кор.“ требало је као у недељу изићи кр. ручно писмо, којим се гр. Гедеон Радаји мл. именује министром земаљске обране, но наименовање то још није до нас допрло. Уз Радаја остаће ђен. Фејервари државним тајником. Што се пак тиче министарства комуникација, поменути лист вели, да о попуњењу истог није још никака одлука донета. Докле краљ опет не дође у Будапешту, а то тек 5. окт. ако буде, не ће се у том погледу никаки кораци чинити. Било је говора, да ће гр. Јосип Зичи примити један портфељ у министарству, но поменута „Кор“. вели да то није истина.

Законски предлог о покрићу **издатака управних, сиротињских и старатељских власти у у угарским жупанијама за 1883. год**, за једно с мотивацијом већ се изготовља, и биће скорим сабору поднет. За ову годину одобрено је под отим насловом 4.600,000 фор., а за годину, што долази, прорачуњено је, као што „Немзет.“ јавља, 4.480 000 фор., Према овогодишњим пак одобреним свотама, требало би да се за 1883. год. одобри само 4.235.000 фор. Према томе горња дотација од 4.480,000 фор., испоређена с овогодишњом, чини 235,000 фор. више. То је, вели се, за то, што се управни послови у жупанијама све више умножавају и што су се због оснивања жандармерије морала код неких среских начеоништа систематизовати места послужитељска и панурска.

Саборска **странка независности** држала је 24. о. м. конференцију, и председник Мочари обратио је странци важњу на то, да је влада учинила две противзаконитости, па запитао, не мисли ли странка, да би нужно било, владу због тог интерпеловати. Она је прво погазила слободу штампе, по што је у Јегри конфисковала брошире (о Истири Шољмошијевој и против Јевреја), а није најпре повела преско-судски поступак. Друго, она је у пожунској жупанији на своју руку увела преки суд, а нема права, то чинити; она може одобрити, да се статаријум прогласи, само ако муниципија то узиште. Влада је дакле тим поступком погазила жупанијску самоуправу. Хелфи сматраше, да интерпелација није преко нужна. Геза Халас пак мишљаше, да је министар незаконитост учинио, кад је статаријум прогласио, те с стога жељаше, да се ствар изнесе пред сабор још пре, но што се исти због делегација одгоди. Странка је усвојила у начелу мочаријев предлог, а о модалитетима закључиће у конференцији, која прва дође.

Проносе се гласови, да је **на Цетињу министарска криза** настала. „Н. Сл. Преси“ брзојављају из Котора, да се она изродила због задевица, што у црногорскоме министарству владају због тога, како да се црногорска влада држи спрећу бокељског и херцеговачког робља, што се у Црној Гори налази. Исти извештач поменутог листа јавља, да је кнез Никола решио то питање у прилог министрима Петровићу и Радовићу, који иште да се бокељско-херцеговачком робљу храна и даље даје,

Краљ Милан приспео је у четвртак у вече из Глајхенберга у Беч. Као што је „Пол. Кор.“ јавила била, краљ ће остати до данас у Бечу, па ће се данас на државној железници кренути преко Базјаша пут Ршаве, где ће га дочекати засебан пароброд дунавског друштва, па ће га за једно с пратњом у Рушчук одвести. Тамо ће приспети 2. октобра, и ту ће се, као што је већ више пута јављено било, **састати с бугарским кнезом**. По средачким вестима, у Рушчуку се живо спремају, да госта што лепше и сјајније дочекају. Све бугарске подунавске вароши послаће депутације, да га поздраве. Посета је срачуњена на три дана, тако да ће се краљ Милан јамачно 5. окт. из Рушчука кренути дома. Хоће ли се сухим или водом вратити, то још није одређено. Тако исто не зна се још, где ће краљ Милан примити румунску депутацију, коју ће краљ Карло послати, да га поздрави, да ли ће је на име примити у Рушчуку или на којој станици на пред на румунској обали; но мисли се, да ће пре оно прво бити. Будапештански листови јавише, као да ће **краљица Наталија** ове недеље приспети у Беч, па ће отуд заједно с краљем Миланом дома, но у београдским листовима, који су нам у руку, не нађосмо о томе ништа.

Као што смо у своје време јавили, **Бугарска је новим изборним законом** — обдарена. Исти је већ ступио у живот. Место непосредних избора уведени су двоструки избори (избори по листи)и територијски census по непокретностима и извесном степену образованости. Чиновници немају пасивног изборног права, тј. не могу бити изабрани за народне заступнике. Председника и потпредседника скупштинског именује кнез између скупштинара, којима је избор оверовљен. Управне власти немају права, да при изборима посредују. Један кандидат не сме се у исто време на више места кандидовати. Народна скупштина броји 56 чланова.

Крај свега тог, што су Грци и Турци подвезали привремен уговор, опет није **грчко-турски спор о границе** легао, и Трикуп је ово дана био принуђен, да разашље јевропским силама ноту и да се потужи, како Турци не држе уговора. Ствар је у овоме. Сајид-паша изјавио је пре кратког времена јелинском посланику Кондуријоту, како Турска жели, да задржи једно парче земље код Гонице, мислећи, да се тим не ће нарушити потоњи грчко-турски уговор. На то одговорише из Атине, да ће одмах 2000 војске на границу послати. То је јамачно Турцима „жељу“ покварило.

Владин допис сабору Троједне Краљевине

о резолуцијама к основи закона о узакоњењу крајишких наредаба..

У седници сабора Троједне Краљевине од 23. септ. прочитан је овај банов одпис:

Сабор краљевина Далм. Хрв. и Слав. донео је у својој 4. маја т. г. одржаној 38 седници при расправи о узакоњењу превишњих ц. кр. наредаба као и превишњега кр одписа од 15. јула 1881. у предмету спојења хрватско-славонске војне крајине с провинцијалом још следећа на горњи предмет односећа се три закључка и то:

1. Под грбом, којим се имаду по §. 6. ц. и кр. наредбе од 15. јула 1881. о сједињењу крајишког подручја итд. заједничке области и уреди у бившем крајишком подручју служити, имаду се разумевати у смислу §. 62. зак. чл. I.: 1868. једино сједињени грбови краљевине Угарске и Далмације, Хрватске и Славоније, и позиваје се кр. хрв. слав. далм. влада да над тим бдије.

2. Дочим називи заједничких области у Хрватској и Славонији рабљени у §. 10. и 17. кр. одписа од 15. јула 1881. „кр. угарска државна благајна“ и „кр. угарско шумарско равнатељство“ не одговарају одношају међу краљевином Хрватском и Славонијом и краљевином Угарском уређеном закон. чл. I. 1868. позиваје се кр. земаљ. влада, да рабљењу таквих назива, који се постојећим одношајима противе, на пут стане односно искључиву порабу таквих осигура, који зак. чл. I. 1868. уређеним одношајем одговарају.

3. Дочим се одредба §. 14. кр. одписа од 15. јула 1881. у савезу са §. 17. истога кр. одписа полаг које се шумарски одел крајишке управе устројен као шумарско равнатељство непосредно подређује под кр. угарско министарство за пољоделство обрт и трговину противи одредби §. 22. зак. чл. I.: 1868. по којем се управа државних добара (и шума) у овим краљевинама вршити има путем загребачког финансијалног равнатељства, позиваје се кр. зем. влада нека се за то побрине, да се гледе овог предмета у смислу нагоде поступа.“

У ствари и поводом тих саборских закључака обратио сам се ја у своје време на хрв. слав. далм. министра те заговарајући ту ствар вис. сабора настојао да ју надлежни чинбеници подвргну расправи, што је и учињено у седници угарског министарства од 10. августа т. г. којој сам и ја главом присуствовао, те имадем према успеху ове расправе и даном ми овлашћењу следеће приопћити:

На први закључак:

Министарско веће држи, да се само собом разумева, да се код заједничких уреда у Хрватској и Славонији имаде рабити само сједињени грб земаља круне угарске.

На други закључак:

Министар ко веће такођер држи, да се само собом разумева, да се областима смеју дати наслови, који су у закону установљени и

на трећи закључак:

Изјавило се споменуто министарско веће, да се већ пригодом прорачунске расправе могу послови дозначити појединим министарствима и променити такова одредба, а да се не створи посебан закон, као што је то и у овом случају било учињено где је управа извесног предмета и то уз приволу у заједничком сабору нарочних хрв. слав. заступника прешла из делокруга једнога заједничкога министра у делокруг другога.

За то министарско веће не може у том назревати никакве повреде нагодбеног закона, што је управа државних шума бивше хрв. слав. крајине пренешена из делокруга министра финансија у делокруг министра за пољоделство, обрт и трговину, но ипак ће министарско веће, пошто се чини, да против тог говори слово закона, наиме §. 20. зак. чл. I.—XXX. побринути се за то, да пригодом обнове финансијалне нагоде или ако се краљевински одбори пре сазову, слово закона и у том погледу доведе у подпуни склад с правим стањем ствари.

Овиме је — мислим — подпуно задовољено свим трима закључком.

Гроф Пејачевић с. р.

Прорачун Троједне Краљевине за г. 1883.

Предлог кр. хрватско-славонско-далматинске земаљске владе, којим се сабору краљевина Хрватске, Славоније и Далмације основа закона о прорачуну за потребштине нутарње самоуправе краљевина Хрватске и Славоније за годину 1883 на уставно претресивање предлаже:

У смислу §. 13. зак. чл. II. — 1869. е устрају аутономне земаљске владе и услед превишњега овлашћења Његовога цесарскога и краљевскога апостолскога Величанства предлаже кр. хрв.-слав.-далм. земаљска влада високоме сабору основу закона о прорачуну за потребштине нутарње самоуправе краљевина Хрватске и Славоније за годину 1883. са детаљираним прорачуном потребе и покрића за исту годину на уставно претресивање и закључење.

Овоме прорачуну, и то поглављу IV. одел за богоштовље и наставу, наслову 2. „земаљски принос у сврхе богоштовне“, приложен је превишњим решењем од 22. августа 1882. одобрени прорачун хрватско-славонске верозаконске закладе, у којем је потање исказана непокрита потреба за сврхе богоштовне цркве римокатоличке, која се покрива земаљским приносом.

Закључни рачун о аутономном буџету за год. 1881. предложиће се високоме сабору још за садањега заседања на законито испитање и закључење.

Надаље се овоме прорачуну прилажу одговори на закључке, којим је високи сабор пригодом расправе прорачуна за год. 1882. управио посебне позиве и препоруке на кр. хрв.-слав.-далм. земаљску владу.

Прорачун за год. 1883. показује исто нутарње уређење и раздељење, као онај за год. 1882; исто тако су потребштине нутарње самоуправе у битности једнаке оним од прошле године, јер се оснивају на истом органичном устрају аутономне управе, судства и јавне наставе, и јер је тим прорачуном за потребе уздржавања и ширења комуникације и за унапређење народнога господарства и обће користних земаљских завода једнаком бригом поскрбљено, као и прошле године.

За преустројство аутономне управе услед сједињења обстојавшега хрв.-слав. крајишкога подручја с истоименим краљевинама, приређује кр. зем. влада посебне законске основе, које ће се високоме сабору на уставно претресање предложити. Док односни предлози незадобију законску моћ, не могу се потребштине аутономне управе ових краљевина иначе него полаг постојећега органичкога устроја аут. управе у предлог ставити; дочим је за потребштине аутономне управе спојенога хрв.-слав. крајишкога подручја провиђено посебним прорачуном у смислу установе §. 9 краљевскога одписа од 15. јула 1881. састављеним и превишњему месту на одобрење поднешеним.

Потреба за аутономну управу хрв.-слав. крајишкога подручја за год. 1883. полаг реченога прорачуна чини укупно 2,099.501 фор., од које своте, како је то у приложеном образложењу назначено, одпада полаг фактичнога стања особља, његових суставних берива и стварних трошкова за сједињене више области, и то:

за средишњу управу	— — — —	133.499 фор.
за кр. стол седморице	— — —	17.060 „
за кр. бански стол	— — — —	44.903 „
	Свега —	195.426 фор.

Приштедња за страну провинцијалнога буџета произтичућа из фактичнога спојења средишње управе и виших судова почев од 1. јануара 1882. и то на стварним трошковима, неможе се већ сада поуздано и бројевно установити, него ће се моћи констатирати закључним рачуном за г. 1882.

Прорачун за потребштине нутарње самоуправе краљевина Хрватске и Славоније за г. 1883. приложен је надаље сравнајући преглед потребе и покрића за годину 1882. где су поједине разлике потање образложене.

У главној своти овога прорачуна показује се следећа разлика према прошлој години:

Код потребе.

	редовита,		изванредна,		укупно
за год. 1883	3,302.253	+	528.466	=	3,830.719
за год. 1882	3,297.830	+	525.024	=	3,822.854
по том г. 1883 више са	4.423	+	3.442	=	7.865

У поглављу I. сабор и II. бан, једнака је потреба с оном од прошле године.

Поглавље III. одел за унутарње послове

	редовиту,		изванредну,		укупну
показ. г. 1883 са	1,485.331	+	449.583	=	1,934.869
прама г. 1882 са	1,488.144	+	451.918	=	1,940.062
мању потребу са	2.893	+	2.380	=	5.193

Већа потреба настала је за најамнине, попраћеништво, оружништво и мировине; дочим се је потреба умањила за подворничко одело, за особне доплатке, за уздржавање зем. зграде пре творнице дувана, која исто тако као и принос за зем. гласбени завод прелази на поглавје IV.; напокон је одпала изванредна потреба за тршћанску изложбу.

Поглавље IV. Одел за богоштовље и наставу.

Показује за год. 1883. потребу

	редовиту,		изванредну,		укупно
са	557.699	+	34.988	=	592.687
према г. 1882. са	544.800	+	24.152	=	568.952
већу са	12.899	+	10.836	=	23.735

Од веће потребе одпада на зем. принос у сврхе богоштовне 4783 фор., на берива учитељска па средњим учитељским до 600 фор., принос за промицање уметности 1000 фор., на зем. гласбени завод 3000 ф., за грађење нових зем. зграда 17.000 фор., на мировине 6881 фор., дочим је мања потреба постигнута за одржавање ванредних продужних и господарских предавања за 1000 фор., а напокон је трошак за издавање школских књига излучен из прорачуна и пренешен на посебну закладу.

Поглавје V. Одел за правосуђе

Показује за год. 1883. потребу

	редовиту,		изванредну,		укупну
са	1,183.223	+	43.940	=	1,227,163
према г. 1882 са	1,188.886	+	48.954	=	1.237.840
мање са	5.663	+	5.014	=	10.677

Берива већника стола седморице и банскога стола, уједно председника судбених столова, пренешена су из 2. и 3. наслова у наслов 4. те је тим настала разлика само међу реченим насловима, дочим ефективну већу или мању потребу несачињавају; усупрот се ефективна већа потреба у повећим свотама показује само за оснивање грунтовних уложака са 800 фор., за чишћење зграда 1000 фор., за мировине 1114 фор., а мања потреба: у казниони лепоглавској за стражарско одело 2704 фор., за ноћне самице, кавалете и биљце 5360 фор., за уздржавање казненика у извањским казниоама 5300 ф., за грађење и адаптацију зем. зграда 8000 фор.

Код покрића.

Год. 1883. чини покриће	—	—	—	—	3,830.719
„ 1882. „ „	—	—	—	—	3,822.854
дакле за год. 1883. веће са	—	—	—	—	7.865

Ова разлика потиче из властитих доходака сва три владина одела, код којих се показује према прошлој години:

Већи приход на каматама од уплаћене куповнине за добро науковне закладе. Кутјево са 28.000 фор., од приноса комерцијалне закладе за реалку загребачку са 5778 фор., од накнаде трошкова за уздржавање узника са 1284 фор.

Мањи приход од најамнине од зем. зграде, бивше творнице дувана 7000 фор., од еплате зајма милосрдника 1505 фор., од приноса комерцијалне закладе за крижевачко господ. и шум. училиште са 2200 фор., од закладнога добра Кућево са 9000 фор., и од утржка школских књига са 8100 фор., који је као и трошак за издање школских књига пренешен на посебну закладу.

Главни приход у име 45% изравних пореза и других јавних доходака, затим жупнички бир у жупанији беловарској и приход од биљеговних пристојба увршten је у покриће прорачуна за годину 1883. са истом свотом, с којом је увршten био у санкционираном закону о прорачуну за год. 1883., будући да прелиминар прихода од изравних и неизравних пореза и иних јавних доходака, на темељу којих се прорачунава 45% тангента, код састављања овога прорачуна јоште небијаше познат.

Полаг предстојећега разложења налази целокупна потреба за нутарњу самоуправу за год. 1883. подпуно покриће у приходу за исту годину изказаном, те с тога кр. зем. влада предлаже, да вис. кр. сабор изволи предложену основу закона о прорачуну за г. 1883. у целости примити.

У Загребу 27. септембра 1882.

Ладислав гроф Пејачевић с. р.

Предлози о преустројству управе.

(Наставак.)

Подручје судбеног стола у Винковци ваљало би осим подручја котарског суда у Броду припојити судбеном столу у Осеку, којем би имали припасти и западни делови из подручја судбеног стола у Вуковару, наиме подручје гр. дел. котарског суда у Вуковару дочим би се источни предели подручја реченог судбеног стола, наиме подручја котарских судова у Руми, Шиду, Иригу и Илоку спојила с подручјем садањег судбеног стола у Земуну, но са седиштем у Руми или Митровици. Град Земун на име, у ком је сада седиште судбеног стола, лежи на најскрајњој источној тачци наше земље и на крају подручја судбеног стола, којем је седиште тако, да би било врло незгодно а неупутно оставити такођер и унапредак седиште судбеног стола у том граду, ако се укине судбени сто вуковарски. Усупрот упућује већ први поглед на земљовид Хрватске и Славоније, да би по становништву знаменито трговиште Рума, лежеће тако рећи у средини будућега подручја судбенога стола, било као географички центрум најзгодније место за смештење тога судишта. Но, на колико су тамошњи одношаји и околности овом владном оделу познати, нема у Руми зграде, у коју би се могло сместити судиште и узе, па кад би се том и помогло, ако би се така зграда нова саградила нема у Руми прикладних станова за чиновништво, а нема каквих средњих школа, на што свакако ваљи узети обзир гледом на обитељи чиновништва. С тога није неоправдана бојазан да Рума крај све своје географичне прикладности, не би обзиром на истакнуте околности било згодно место за смештење судбеног стола.

Усупрот нашло би се у Митровици, која лежи у близини трговишта Руме, оно, чеса речено трговиште

ште не може пружити, нашло би се на име зграда за уреде и узе, станова за чиновништво, а има у Митровици и доња реалка. Овде буди опажено и то да је бивша крајишка управа већ пригодом организације судства године 1872. намерала судбени сто сместити у Митровицу, те да је то у својој основи и предложила, али је ипак судбени сто смештен у Земуну с непознатих разлога.

У осталом буде ли судбени сто смештен у Руми или у Митровици, биће за народ у оном судбеном окружју добро смештен, а то је најглавнији обзир, који у том питању има водити управу правосудну која нипошто не може заговарати, да судбени стол остане у Земуну погледом на његов ексцентрални положај.

Имала би се дакле укинути три судбена стола и то у Новој Градишки или Пожеги, у Винковци и Вуковару, а тада би на преостала три судбена стола у Славонији дошло на сваки судбени сто по 202.133 становника дакле још нешто мање, него на судбене столове у Хрватској.

Обсег судбеног стола у Госпићу имао би остати исти, који је и сада, дочим би се у опсету судбеног стола у Огулину припојила цела жупанија речка, а излучило би се из њега котар раковачки у Карловцу, који би припадао судбеном столу у Загребу, којему би ваљало приклопити и котар стубички из обсега судбеног стола у Вараждину.

Судбени столови у Петрињи и Беловару остали би не такнути.

Према томе предлаже владин одел за правосуђе за цели опсег краљевине Хрватске и Славоније 9 судбени столова и то у Госпићу, Огулину, Загребу, Вараждину, Беловару, Петрињи, Пожеги или Новој Градишки, Осеку и Руми или Митровици са становништвом у округлим бројевима и то:

судбени сто у Загребу	са — —	292.000	стан.
„ Осеку	са — — —	270.000	„
„ Беловару	са — —	228.000	„
„ Огулину	са — —	228.000	„
„ Вараждину	са — —	184.000	„
„ Руми или Митровици		183.000	„
„ Госпићу	са — —	177.000	„
„ Пожези	са — —	152.000	„
„ Петрињи	са — —	129.000	„

Пре него пређемо на питање о службеном особљу предложених 9 судбених столова напосе, ваља истакнути неке промене гледе особља судбених области у опће које би се по мнењу владиног одела имале учинити, јер их искуство о организму почев од године 1872. препоручује као сходне и потребне.

Те промене су следеће:

а) Садањи градско-делеговани котарски судови имали би се по свом садањем устрају укинути, те на место њих поставити градско-котарски судови са оном истом надлежности, коју имају садањи градско-делеговани котарски судови.

Седамгодишње искуство наиме што градско-делеговани котарски судови постоје, доказало је, да није сходно, што се особље за споменуте судове узимље из особља судбених столова, које је у већем делу састављено из већника и судбених пристава, а само из једнога или два већничка тајника. Делегованим судовима придељује се с тога један већник као предстојник, а остали уредници су судбени пристави и прислушници, дакле уредници млађи и мање искусни у звању судачком, него су по доби и времену службовања редовни старији котарски пристави, пак се с тога опазила неједнакост у уредовању делегованих и котарских судова на уштрб прво споменутих. Градско-котарском суду стајао би на челу котарски судац у VIII. наведеном разреду, а помоћни уредници били би му редовито старији пристави у IX. наведеном разреду, те би са особљем ти судова исто тако као и са особљем осталих котарских судова располагао непосредни владин одел за правосуђе, а не као што сада бива код делегованих судова председници судбених столова, што би свакако било на корист службе код градских котарских судова.

б.) Већничи тајници код судбених столова и котарски судова у једном те истом су наиме IX. наведеном разреду, а ипак сачињавају сваки за себе посебан статус, те могу из једнога статуса у други доћи само путем новога именовања.

Пошто су пак тако већничи тајници као и котарски пристави помоћни судски уредници, те им је знање једно те исто, и пошто би ради њиховог евентуалног употребљења било код судбеног стола буда код котарског суда било сходно и практично, да се уврсте у један статус, предлаже се, да се укине назив „већнички тајник“ и „котарски пристав“, пак да се споменути уредници назову „судбени пристави I. разреда“, а садањи пристави у X. надневном разреду да се назову „судбени пристави II. разреда“, пак да се и једним и другим може место службовања определити буди код судбеног стола, буди код котарског суда према потреби службе, способности и прикладности појединога уредника. Такова уредба постоји у осталом већ код судачких чиновника бившег крајишког подручја.

(Наставиће се.)

Немири против Јевреја у Пожуну.

„У граду, као и у жупанији све мирно. Поредак као да је са свим повраћен. Поджупан Шот подвеће министру извештај и разложити, да је народ само демонстровао, а о пљачкању и отимању нема ни разговора“. Тако гласи најновији (од 25. о. м.) извештај о противјеврејском покрету у Пожуну. Ни с друге које стране земље угарске не јавља се ни за каке противјеврејске знаке, ни појаве. Како се дакле у Пожуну и околини му све стишало, то је вредно, прегледати, шта се све онде у потоње време догодило. То се најбоље види из месечног извештаја, што га је пожунски поджупан Шот поднео 23 о. м. управном одбору пожунске жупаније. По том извештају било је пре неку недељу у општини Сенђурђу и суседном Најштифту демонстрација, сокачких ексцеса, па и самог насиља, али не у такој мери, да се морала употребити војничка сила. Но 18. септ. об ноћ узме покрет у Сенђурђу таки правац и обим, да се војничка сила морала употребити, и главни коловођа са дванаесторицом другова му би ухваћен. Об ноћ 18. септ. ударе разбијени немирници табор свој у Ланшицу, те ту опљачкају у пет жидовских породица, дућане, станове и подруме. На брзојавну пријаву, која је 19. септ. стигла, похитао је сремски начеоник на лице места, а за њим узастопце војска, која је после неколиким четама појачана била. Том приликом похватани су дванаест људи, а деветорица њих умакли су, и те сада власт тражи. Исказана штета чини 1266 ф. Те исте ноћи било је у Ивању немира, но помоћник солгабировљев похита тамо с пандури, па немире утиша. У Рацерздорфу било је прекршаја 19. септ. об ноћ, но само што су неком трговцу полупани прозори на излогу и што су од њега изнуђене цигарети и нешто пића. Главни коловођа умакао је и власти га траже. Ноћу 19. спт. било је у Вардбергу и Бесингу такође ексцеса, који су се свршили лупањем прозора. Утишале су их најпре мештанске власти, а после је дошла и војска. Изгреда мање врсте било је у Дијосегу, Шапу, Хеђешуру, Нађ-Мађару, Стампфену, Нађ-Леварду, Надашу и Зохору, но службени органи стишали су их. Војничка сила морала се у Тирнови и Мађарбелу употребити. У Тот-Гури изнудили су експеденти од јеврејских становника вино, али општинска власт растерала их је. По што се истраге још свуда воде, то се још не може подробно саопштити, колико је кривица ухваћено и колико су исти криви. Свега је у три града и четрнаест општина било изгреда. Војничка сила употребљена је у три града и три општине. У једанаест општина одржали су ред општински органи и само становништво. У три ста општина и пет градова, што их у жупанији има, било је на седамнаест места немира против Јевреја, а с немирима било је и знатних изгреда.

ДОПИСИ.

Будим-пешта 26. септембра. Ево нас на почетку правога живота великоварошког. Зимња сезона почела је већ готово на свима гранама и приватног и јавног живота тога. Ко је летос пре 3—4 месеца оставио угарску престоницу, па се сад опет у њу вратио, чисто је неће ни познати. Летос тишина, умор, изумрлост — сад врева, кретање и живот на све стране. Ђаци, посланици, чиновници, индустријалци и ини радници све то поврвило амо, па се рекао би све надмеђу, идући дабоме свак својим путем и за својом циљу.

Разни људи са разних страна гледају на тај препорођај варошкога друштва. Некога више занима кретање и прилике у приватном и породичном животу, некога у привредном, радничком и прометном и т. д. али канда је највише них што их занимају појаве у животу јавном. Данас нема човека, ни крштена ни некрштена, а да се не бави политиком. Дабоме свак по свом начину и способности, али да се за политику разбира и онај последњи тестераш, баш као и други министар, о томе сумње нема. Тако по великим варошима, где је прост свет некако организован и сачињава у неколико видљиву одељену класу за себе, морају и меродавнији кругови у друштву да воде рачуна осим осталих потреба те класе и о тој потреби њеној; другим речма морају да се постарају, како да се задовољи та политична жеђ у простијега света. Отуда је, да по таки мести има по три-четир и више листова, који се ничим другим и не баве, него бистре велику и највећу политику, те је тако разбистрену износе пред тај тако политично већ образовани простији сталеж.

А како ли се тек онда образованији слојеви варошкога друштва брину о јавним пословима! О томе може само онај стећи права појма, ко је н. пр. провео једно лето у престоници, па видео онај очај, у ком се находила и читалачка публика, али нарочито журналисте. Кукавне журналисте! У оне пасије дане, у сезони „киселих краставаца“, да им још не би есларске афере и мисирског питања, боме зло; јер публика боме не пита, она хоће новости, занимљиво, пикантно, важно — па сад из ока из бока, то мора бити.

Па ако је икоме с мрклом јесењу освануло пролеће, за цело је то уредником, репортером. Ово је њина сезона, њина берба. Једва су дочекали тај жељени дан — 5. октобар. Тако још није био одјекнуо ни први „tisztelt ház!“ ни „méltóságos rendek!“ у државном сабору угарском, а већ беху пуне новине свакојаких нагађања и комбинација о овој саборској сесији. Почеше истраживати свакојаке промене и појаве у јавном животу, не би-л откуд пронашли закључак, како ће ова сесија у многоме другачије изгледати него лањска. Један врло признат и на гласу публициста мађарски упустио се пре неки дан у разлагање то и находи у будућој сесији неки општи расцеп у политичним странкама, па као да хоће некако увећати занетост у читалачке публике, обраћа јој живу пажњу на тај општи расцеп. Са владином је странком на чисто; ту ако се и догоди каква диференција у мишљењу, гвоздена рука Тисина увек је толико моћна, да притегне конопце и да одржи машину. Али средња опозиција хоће да се распадне, па и крајња левица не стоји баш чврсто. Првој би дошли главе најновији законски предлови, што ће првом приликом да се расправљају (промене и поправке у администрацији препорођај горње куће, закони о одношајима међу црквом и државом, о званичници и т. д.) а у другу бацише динамит Чивути. Тамо су заступљене и најжешће анти-Семите и најодушевљенији поборници јеврејства, од првог антисемите Онода па до њиховог првог браниоца Етвеша, а како је то питање данас затегнуто и по свој ће прилици изаћи пред сабор, може се човек свачему надати.

Но при свем том ми не би рекли да је ова садашња сесија у опште тако променила лицем, да би могла бити с те „љубопитне“ стране тако занимљива. О томе и тому подобноме може бити разговора у почетку саборске периоде, кад на сабор долазе нови људи; а док је сабор онај исти лањски на месту, ма се какви закони доносили или ма се иначе какве прилике у јавном животу збивале — то већ ређе бива, да се која политична странка тако олако распадне. Иначе је и у нас радозналост тако исто жива, па ћемо видети.

Прва саборска седница одржана је у обе куће 5. октобра у најсвечанијој тишини. Председник је изнео читаво бреме тужаба и молбеница од стране појединих муниципија, међу којима су најглавније она сатмарска о ускакању Чивута из Русије и хевешка о преступу мин. Тисе, кад је оно летос преступио закон о штампи — о којима смо још летос у своје време јавили. Државни прорачун за идућу годину већ је у велико готов, и има само да изађе пред дотични финансијски одбор.

До друге седнице, која ће бити истом од недеље, и у којој ће се обавити избори саборских потпредседника, 6 бележника и major-domus-а, занимају се странке свака за себе у своји клубови. Тако се сад нарочито ради у клубу независне странке, која хоће по што по то да добије у сабору свог бележника, и находе у том, што либерална партија хоће својим људма да попуни првих пет, а сједињена опозиција белдажничко место, повреду парламентарности, те се сад говори чак и о седмом саборском бележнику, којега би на сваки начин имала дати крајња левица.

Министарске столице такође тек што нису попуњене. Комуникацију прима дојакошњи мин. трговине бар. Кемењ, а на његово место држе да ће доћи по свој прилици гроф Јосиф Зичи; за домобранство ће млађи гр. Гедеон Радај за који дан положити краљу заклетву.

Разноси се по дневној штампи још један глас који Мађаре испуњује великом радошћу. Досадањи заједнички министар финансија Слави постаће чуварем круне и доћи ће, као такав, у горњу кућу. Но осим тога говори се, како је краљ наумио да успостави сва места оних историјских дворских чинова, што негда опкољаваху краљевско лице на двору му и подиваху углед његов пред светом. Хоће дакле да обнови чинове врховног придворника, пехарника, коњушара, столоравнатеља и т. д.

Ових дана пронео се био глас, да је оног познатог анти-Семите Онода — негде нестало; међу тим тај се глас — на жалост многим нашим овде новинаром — није обистинио. Оноди је ових ферија са сликом есларске мученице пропутовао готово читав запад европски, био је с њом и на оном антисемитском конгресу у Дражђани, где је та слика — израђена масном бојом у природној величини — красила цело време конгреску дворану, па се сад здрав и крепак вратио са тог свог ацилука опет у Пешту. Нема сумње, да ће и сада чим дође јеврејско питање на тапет, пасти врло оштрих речи, ако не буде што и горе кад се узме она летошња бура и туча (афера Варман-Ишточева), у обзир, која се развила, као што знамо одмах при првом сукобу.

Вршац, 24. септембра. (Омладински штатути повраћени. Како нам стоје школе? Припомоћ на пострадале катастрофом од 28. маја. Певачко друштво. Чивутски „Langer Tag“). Угарско министарство и по трећи пут повратило је не потврђене омладинске штатуте. Разлози што исте не потврђује, јесу: Што није одговорено захтевима, који су у министарским примедбама стављени били.

О нашим срп. школама слабо се ко брине, а да је тако може се свако уверити који води најмање бриге за наше школе. Признати морамо да има на жалост изгледа да ће нам скорим неколико разреда затворити, а са чије кривице већ са наше! Жалосно је гледати наше школе, и то већим делом са неодговарајућим бројем школске деце. Читаоци ће мислити да смо ми тако бројно опали, те мора тако бити. Не, ма да ми на жалост опадамо, ипак има толико за школу способне српске деце, да би нам све школе пуне биле, само кад би ми други људи били, и кад би се једном момачки на ноге ставили, и својски прионули да ову немилу појаву уклонимо. У првој линији требали би родитељи да теже за тим да им деца кроз све разреде српске прођу, а не да их већ из III. и IV. разреда у немачку школу шаљу. Ако пак мисле да ће им деца више шта у немачкој школи научити, то се јако варају, јер је у немачким школама предавајући језик немачки, а деца која су из III. и IV. разреда у српског у немачку школу отишла, тешко да ће разумевати шта им учитељ предаје, а немачки учитељ слабо хаје дал га је срп. дете разумело. И тако по нашем мишљењу такова деца која из поменутих разреда чрез претераности својих родитеља напусте српске школе, и оду у немачке, губе само то златно време у немачкој школи, а на против више би се користила да су свршила сви VI. разреда српска, и тако би више научила немачки и мађарски те би им касније лакше било да слушају предавања на реченим језицима. Колико су родитељи дужни тако да чине, тим више дужна је школска власт, да родитеље оне деце која пре навршења 12. године школу напусте, по закону позове, да децу своју у школу шаљу, а у случају да и то неби помогло, то је у наредби јасно обележена глоба за такове родитеље. А шта да кажемо за оне Србе грађане који своју децу никако у српску школу не дају, него како је дете за школу способно, отац мора слачајну супругу да послуша, те да дете место у српску, у немачку школу одведе. А разлог је, што тако чине, тај: да неможе њихово дете поред „паорског“ детета да седи, јер су паорска деца „безобразна“, па ће им се деца покварити. Из тог разлога воде децу, мушку у немачку школу, а женску у „институт“! О ала сте слатка браћо и сестрице, види се како сваћате свету родитељску дужност!? У место да затим теже, да им деца ваљано српски науче, воде их у туђиштину. Е па шта ћемо кад је то данас у „моди“, данас ако женска невна да штрмбеца француски и немачки, веле да није довољно изображена, а незнају те „усијане“ главе да поред тих језика ако невна домаће послове па једном до нужде дође, може скапати од глади. Има доста таквих примера где је жена тако високо изображена била, знала је свирати у гласовир, говорила је француски немачки и шта ти ја знам. Без четир слушкиње није се дало ни замислити да може да живи. Богата па може јој бити. Но време се мења, дође време па такове пропадну, а кад већ до ижице дође, како би добро било да је учила месити леба, кувати ручак, него што је трошила време на француски језик, Е то је тако морало бити, јер је то у моди. Па шта бива тек од деце која су живила у највећем раскошу? и сада мора да се задовоље кад се мало штипендије удели, да могу да до чега дотурају, па макар и без француског језика? До сада су само са женском децом тако радили, а сада је већ у „моди“ да и са мушком то исто чине. Ево и томе примера: Ј. Т. трговац на плацу, одвео је свога сина С., којем је сада 6. година, и који је по томе за I. разред способан, у место у срп. школу, а он га одведе у немачку. Види се да је достојан син свога оца, и отац му је некада од најватренији народњака био, а напослетку је постао владиним кортешем само да може да пркоси народној странци.

Припомоћ која је на пострадале намењена, поделиће се јошт идуће недеље, и тако ће свако од пострадалих моћи да своје кућице мало поправи и зиму дочека.

Пре неколико дана дошло је из Платне на нашу полицију, да је изабрати ликовоља Адолф Винш очистио чуство из Платне, и тако ово пев. друштво губи на том лоли 150 фор. Коју му је своту ово друштво као предујам после избора послало. Невнамо што се већ једном није попунило упражњено место ликовсће које је већ од године дана вакантно. Мислили одбор пев. друштва да ће чланови још дуго остати при доброј вољи да бадава уплаћују?

На нашим комуналним школама је у „мода“ да школски управитељ има право у школској години три дана да распусти школе и то дане које он за најзгодније нашао буде. Тако је ове године за најзгодније нашао управитељ да о чивутском „дугачком дану“ (Versöhnungs Tag) распусти школе. Види се куда „шиба“, оће да се умили искариотској браћи, сигурно ће му кадгод требати? А да шта смо ми Срби живи? Наше правнике неможе зар г. Будан да узме у привреме? Очекивамо од г. представника да у првој школској седници интерпелују г. Буданија, из ког разлога је распустио хришћанску децу на чивутски светац? У среду нашло се неколико плаката на немачком језику, у којима апелују на грађанство да се дигне против Чивута. У четвртак опет нађени плакати. У петак ухватила полиција једног гвожђавског шегрта, који је бацио један плакат под капију кафане „Александровића“, код њега су нашли читаво бреме таквих плаката. Исти је шегрт претворен, шта ће са њиме бити идемо да видимо.

Чујемо да ће наше нар. позориште тек 1. јануара 1883. к нами доћи, ако то стоји онда би готово боље било да нас и овога пута обиђе па да нам дође до године и то у време кад је за позориште код нас најзгодније, а то је: од 1. новембра до фебруара, а шта ће онда кад већ почињу забаве, као беседе и балови, и шта је најглавније у то доба највише светаца падају и свечари неће ићи у позориште. Не знамо чија је ово „комбинација,“ али морамо рећи да није баш умесна, и никако неће ићи у прилог народном позоришту, ако се план не удеси данам дружина као обично концем октобра дође.

Пошто ће све кафане од 1. новембра са чивутским кавецијама поседнуте бити, то се овдашњи Немци договорише да сви код „два кључа“ одлазе, јер је тамо Немац гостионичар. Само Срби неће моћи да се сложе, они ће и надаље потпомагати Чивуте! Зар неби могли и ми слошке да идемо код гђе Анче? Она ће се од 15. о. м. тако удесити, да ће сваки гост исто тако, а и боље што се тиче кујне и пића послужен бити. Ако се сложимо, које ће нам на част служити, јавићу вам. =

НОВИЈЕ.

— За управне чиновнике у Угарској није до сад било систематизованих места, која би се могла сматрати као приправна школа за њих. Које због те недоскудице, које пак, што су се по срезовима нагомилали послови, намерава министар унутрашњих, као што „Немз.“ јавља, да до године систематизује по срезови вежбеничка места. С тим скопчани трошкови већ су урачунени у нацрт догодишњег прорачуна.

— Из Беча јављају, да је познати тршћански атентатор Оберданк издан војничком суду, да му суди због бегства од војничке службе и због велеиздаје.

— Као што „Пол Кор.“ јавља, краљ Милан примио је 25. о. м. у Бечу аустријског министра-председника, гр. Тафеа, у подужој аудијенцији. После тога походио је краљ министра-председника. Дан пре тога био је министар спољашњих Калноки читав сахат на аудијенцији код краља Милана.

— Млетачки суд ослободио је 25. о. м. од оптужбе млетачке трговце, који су били оптужени, што су у својим трговинама држали плакате, на којима одвраћају свет, да не иде у Трст на изложбу.

— Петроградско „Ново Време“ јавља, да ће на светковини, што ће 14. октобра у Сретцу

бити, бити осим краљева српског и румунског и црногорски кнез са својом ћерком Зорком. Јамачно ће се том приликом бугарски кнез заручити са црногорском кнегињицом.

— Гр. Ламздорф постављен је за управитеља а кнез Обоенски за подуправитеља у писарници руског министарства спољашњих послова.

— Немачка је поставила ђенералштапског капетана Хагенова, који је до сад у Стразбургу био, за аташеја немачком ђенералном консулату у Каћири. То је у дипломатском свету учинило велику сенсацију, јер до сад су се војнички пуномоћници аташовали (додавали) само великим посланствима. Хагенов важи за одвећ даровита војника.

— По Цариграду се говори, да је Мидат паша умакао из Тајифа.

— Један од коловођа у александријском покољу од 30. маја, Хаџи Мустафа, погубљен је јавно 25. о. м. у Александрији.

Изјава.

У последње време почело се, понајвише по пештанским листовима, почешће и моје име истицати и у свезу са којекаквим лажним гласовима доводити.

Извор је свима овим вестима у познатој новосадској кујни лажи и денунцијација.

Но није само на томе заостало, него су те измишљене вести послужиле и за повод, да се неки листови чак и на моју част блатом баце.

Тако је познато новосадско ђубре, које срамоти и каља чак и оно име, што га на челу своме носи, протурило у једном од својих последњих бројева вест, да сам ја као судија багателних ствари у ововарошком магистрату проневерио биљеге приватних странака у вредности од 700 фор. а. вр. Ово је злонамерна лаж и подло опадање, за које сам био намеран да потегнем парницу због увреде части и опадања код прескога суда. Но пријатељи ме одвратише од ове намере, а као разлоге своме савету наведоше ми: што од дуже времена није ни један честит и поштен човек, кога је ово ђубре до сада окаљало, (као н. пр. епископ Стојковић, барон Ј. Живковић и др.) хтео са оваквим безним псетом ни пред судом сусретати се; што је ауторитет у пороту код нас тако пољуљан, да се сам М. Јокаји прануђен налази, да изјави, да са пресом учињену увреду не би нигде поротноме суду тужио, и што се и сам државни надодветник Ш. Козма устручава, да тим путем себи сатисфакције тражи; и напослетку, што је већ једном порота у парници једнога члана срп. нар. странке признавши увредљив садржај инкриминисаног чланка ипак изјавила, да писац није за ту увреду крив, те је тако радије чак и ту бламажу претрпила, да сама са собом у противуречје дође, него да једном увређеном Србину сатисфакције прибави.

Пошто су ме пријатељи наведеним разлозима заиста убедили, да у нашим данашњим околностима друштвена дисциплина озбиља не пружа гаранције за обрану части, остало би ми још једно средство фактичне сатисфакције, а то је оно средство, са којим се пси укрћују. Али пошто би се овим достојанство човека до скота понизило, то просто прелазим преко тог ђубрета са погледом презрења, и обраћам се на поштовану читалачку публику, међу коју се тај лист навалице растурује, да јој саму ствар објасним.

Још пре две године дана нашао сам после смрти дневничара И. Х., који ми је као манипулант и конциписта за багателне ствари додељен био, многе списе, на којима није било биљега, а које је он од странака попримао. Ову околност ја сам одмах начелнику устмено пријавио, и цела ова ствар била је свима члановима магистрата позната, јер је ја нисам ни притајивао. Кад је летос за време моје болести и одсуства у купатилу предузета била ревизија биљега, и кад су поменути списи ревизору под руку дошли, хтедоше моји противници да у моме одсуству целу ову ствар мени на врат натоваре, и начинише је предметом истраге.

Ово је стање ствари, а све друго је подла и безобразна лаж.

И новосадски мађарски лист донео је у своме последњем броју лажну вест, да сам ја захвалио на моме звању, и радује, се што се магистрат од странних елемената чисти. Ово је више него смешно, да један човек, који је пре три године дана из бела света дошао, мене странцем назива, који сам се овде у варошу родио, одрастио, и који ову варош већ више од 13 година дана прво као бележник, а касније као сенатор служим, где сам цело доба свога практичног живота и управо најлепше доба свога живота у опште провео.

Пре него што завршим, морам изјавити, да се на овакве насртаје више ни обзирати нећу.

У Новом Саду 28. септембра (10. октобра) 1882.

Миша Димитријевић.

Распис награда.

„Матица Српска“ расписује из фонда Јована Наке В. С. Миклушког за годину 1883. ове награде, тражећи, да за њих напишу:

I. Ова дела:

1.) Роман, драма или шаљива игра, приповетка или новела из српског живота. — Награда од 50 до 500 фор. — Рок Петров-дан 1883.

2.) Срем и Фрушка Гора са историјског, културно-историјског, географског и народописног гледишта. — Награда од 300 до 500 фор., по вредности и величини дела. — Рок Петров-дан 1883.

3.) Књига за народ о заразљивим болестима. — Награда 100 до 300 фор. — Рок Петров-дан 1883.

II. За чланке за „Летопис“:

Естетичка, научна или историјска расправа из српске књижевности. — Награда од 100 до 300 ф. — Рок Петров-дан 1883.

Дела се могу послати или под именом писчевим или безимено по уобичајеном начину.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац дело поднесе наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац своје дело не изда на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свога награђеног дела, кад га штампа, уступити „Матици“ 25 комада.

Чланци за „Летопис“, као и награђене новеле или приповетке, штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу прештампати и посебице.

Према количини преосталога новца „Матица“ је вољна примати и по вредности награђивати и друга научна, популарно-научна и забавна дела, саставе и чланке, остављајући писцима да могу слободно бирати предмете.

Нарочито се напомиње, да је главна скупштина овластила књижевно одељење и одбор, да могу издати из фонда накиног награде и оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде, или која су већ стигла, па се налазе на оцени, и то у течају године и пре скупштине, ако књижевно одељење или одбор пронађу, да приослани саставци заслужују, да се награде.

Из главне скупштине „Матице српске“, у Новоме Саду 4. (16.) септембра 1882.

Председник „Матице Српске“:
Др. Ђорђе Натошевић, с. р.

А. Хаџић, с. р.,
секретар.

Распис награда.

Из закладе Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозукове расписују се за годину 1883 ове награде:

1.) Историја новије српске књижевности од како се појавио у њој Вук Ст. Караџић па до данас. — Награда 50 дуката. — Рок 31. декембар 1883.

2.) Понавља се награда од 50 дуката за „Популарну естетику за одраслије женске.“ — Рок 31. декембар 1883.

Уједно се напомиње, да рок прошле године расписаним наградама истиче 31. декембра 1882.

Те су награде ове:

1.) „Каква ваља да је Српкиња у кући и у друштву“. — Награда 50 дуката; и

2.) Расправа о Буњевцима. — Награда 100 дуката.

Дела за расписане награде могу се послати или под именом писчевим или безимено по уобичајеном начину.

Рукописи се не враћају.

Награђени рукописи штампаће се или у „Летопису“, или посебице према договору са писцима.

Награда се губи, ако дело за годину не угледа света, а међу тим писац није што друго с „Матицом“ уговорио.

Од награђених дела, која се посебице штампају, дужан је сваки писац уступити „Матици“ 25 комада.

Из главне скупштине „Матице српске“, у Новоме Саду 4. (16.) септембра 1882.

Председник „Матице Српске“:
Др. Ђорђе Натошевић, с. р.

А. Хаџић, с. р.
секретар.

Добровољни прилози
на погореле Приједорчане.

Из Загреба: Моја Нинковић 1 фор. 50 н. Л. Л. Јовановић кр. бројч. надчиновник 1 ф.

Одбор српске читаонице примио је послати новац у своти од 70 фор. од браће Вршчана који су приредили забаву у корист пострадалих Приједорчана и послао је исти на костајнички одбор, који је писменом захвалницом то и потврдио.

У Н. Саду 26. септ. 1882.

Одбор за скупљање прилога на Приједорчане:

Петар Матић, благајник. **Др. Лаза Станојевић**, председник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ „КОД СВЕТОГ САВЕ.“

Сад је баш изашла из штампе

ЖИЛ-ВЕРНОВА ПРИПОВЕТКА

ЧЕТИР МЕСЕЦА НА МОРУ

ПУТНИЧКЕ БЕЛЕШКЕ Ц. Р. КАЗАЛОНА.

СА 3 СЛИКЕ.

Ова приповетка препоручује се довољно већ и самим именом њеногa писца, који је стекао доста читалаца и у нашој публици.

„Четир месеца на мору“ иду у ред путописних приповедака Жил-Вернових, као што су: „Царев Гласник,“ „Кин-Фо“ и „Откривење земље,“ које су већ преведене на наш језик. Док је писац у оним причама цртао махом путовање по широкоме мору, он је овде мајсторски извео све невгоде и несреће, што могу снаћи на отвореноме мору — на путу где човек ништа више не види до неба над собом и воде под собом. На лађи „Канцелару“ кренуло је се из Ливерпула у Америку 32 душе, које путнике које морнара, ти су људи претрпили највеће несреће: пожар и бродолом, глад и жеђ, буну међ морнарима, страховање од морских грдосија, и тек после четири месеца лутања по широком Атланском Океану, изишло је једва них једанајсторица живих на сплаву, што га начинише од неколико дасака пропале им лађе, у Јужну Америку.

Приповетка је писана у облику путничких бележака.

Књига износи 11 табака.

Цена јој је 60 новч.

Овом приликом препоручујемо још и ова дела истога писца:

I.
ЦАРЕВ ГЛАСНИК
или
пут од Москве до Иркуцка
у две књиге.
Цена 1 фор. 80 новч.

II.
ПЕТ НЕДЕЉА У БАЛОНУ
сад ново по трећи пут наштампано издање са лепом бојадисаном сликом насловном.
Цена 1 ф.

III.
ЦРНА ИНДИЈА
приповетка из живота индијског, са лепом насловном сликом и три слике у књизи.
Цена је овој књизи од 210 стр.
само 60 новч.

IV.
КИН-ФО
приповетка Жил-Верна
са пет слика
и мапом
Цена је 60 новч.

☛ **Ко у групи горенаведених књига купи добија приде:**

на фор. 2 или 3 фор.	— 20	процената
на фор. 4	25	„
на фор. 6	30	„
на фор. 8	33½	„
на фор. 10	40	„

толико дакле приде у књигама нашега издања.

У Новом Саду септембра 1882.

Српски књижари и књигоиздавци:

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ
код „светог Саве“
☛ у кући г. Ђ. Недељковића бр. 24—25. ☚

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

КРАЉ ВУКАШИН

Хисторијска драма у пет чинова.

Дело ово, које је Матица Српска наградила са 300 форината, дајем у штампу ових дана.

Рачунајући на добро расположење са којим је драма „Краљ Вукашин“ била дочекана први пут на нашој поворници, смем се надати одзиву читалачке публике и овом приликом.

Књига ће изнети 7—8 штампаних табака, и биће готова до краја идућег месеца.

Цена је књизи 1 дин. Скупљачи на десет књига добијају једну књигу.

Новце ваља слати управи задружне штампаре у Београду.

У Београду 15. септембра 1882.

Драгутин Ј. Илић.

ОГЛАСИ.

Оглас.

Јереј Мојсеј Атанацковић, парох панчевачки, потребује једног лаичног помоћника.

Ко жели ово место получити, нека своју ваљано инструирану молбеницу потписаној конзисторији за 4 недеље дана од дана првог публиковања овог огласа поднесе.

3—3 **Консисторија епархије вршачке.**

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на учитељско место у Калазу (код Будим-Пеште) са годишњом платом: 300 фор. од општине, у место њиве — пашњака — добија накнаде такођер од општине 50 фор., има њиву „купусиште“ за коју добија годишње аренде 20 фор., у име појања у цркви 42 фор. поред свештеника има прихода најмање до 40 фор., 4 шумска хвата дрва са којима и школу грејати мора и слободан стан са баштом.

Осим сведочбе о добро свршеним приправничким наукама захтева се подпуно знање мађарског језика.

Изабраном учитељу спадаће у дужност и понторну школу држати.

Ко жели ово место получити нека своје молбенице на подписаног најдаље до 20. октобра по нашем календару т. г. пошаље.

У Калазу (Kaláz via Budapest) 19. септ. 1882.

К. Николић,
парох и председник.

1—3

ОГЛАС.

Моју гостиону „код црног орла“ издајем од 1. новембра по рим. заједно са гостионом на Сави под најам на једну или више година. Ближе услове даје властник

Спасоје И. Крстоношић
у Митровици.

3—3

Оглас.

Долуподписани издајем моју кућу постојећу у Старој Павови под закуп укупно са правом крчмарења да може у њој своје сопствено пиће точити, на једну или више година, која садржава 4 собе с кујном, подрумом и у авлији свима нужним зградама и пространом баштом. Ко жели исту имати, нека се изволи упитати до 1. новембра п. р. за даља условија код

Николе Трумића,
трговца.

3—3

ОД ДАНАС

29. септ. (11. окт.)

моћи ће се у Цвибаховој (пређе Чавићкиној) кући бр. 35. на пијаци, видити од 10 сах. пре подне до 9 сах. у вече

ПАР ЛИЛИПУТАНАЦА

коме паде у део та част, да 23. маја прошле године буде позван у бечки двор пред Њено ц. кр. Величанство краљицу, и кога је публика у времену шестомесечног му боравлења у Пешти највећим бројем својим посете удостојавала.

ХАНРИ ГРОФ ВОЛЖ

висок 28 палаца, стар 38 година и само 19 фуната тежак, и

ГРОФИЦА ЛУЈЗА

висока 29 палаца, млада 23 год. и 20 фуната лака.

Улазак: I. место 30 н. II. место 20 нов. војници од наредника доле половину.

импресарио: **Јос. Седлмајер.**

ПРВА БЕЧКА РАДЊА СА КОНФЕКЦИЈОМ
ЗА ГОСПОЂЕ, ДЕВОЈКЕ И ДЕЦУ У НОВОМ САДУ.

Част ми је штов. публици овде и у околици најпонизније до знања ставити, да сам на овдашњој пијаци, у главној улици, у кући, где је штампарија дра Свет. Милетића, отворио

РАДЊУ СА КОНФЕКЦИЈОМ ЗА ГОСПОЂЕ

састојећу се из најодабранијих новитета бечких, берлинских и париских оригиналних модела. Имадем велико стовариште огртача за кишу, хавелока, јесењих жакета, и мантлетова, богат избор зимских капута и палетота из најновијих штофова, као: солеља, сатен-марвеђера, броката, плиша и т. д. и т. д.

Ослањајући се на дугогодишњу праксу на овој пијаци па и у Бечу, ласкам себи, да ћу погодити укус штоване публике и трудићу се, да строго солидном и јефтином послугом стечем поверења и благонаклоности штов. публике.

За многобројну посету моли с високим штовањем **МОРИЦ ШОСТАЛ.**

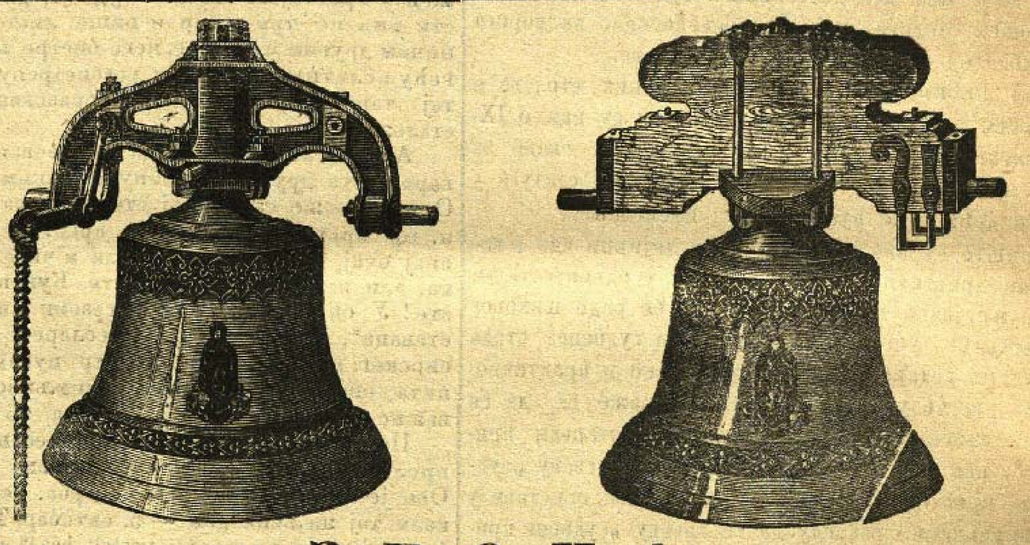

ЗВОНА

по новој и старој системи са гвозденим и дрвеним крунама, хармонично удешена од најфинијег метала, са најчистијом израдом, израђује ливница Ђорђа Бота синова, са гарантијом на више година.

Стара испукнута звона прима горереченa фирма у промену за нова, са врло малом доплатом. Такође дајемо до знања оним частним општинама, које би раде нова звона лити дати, или стара звона у промену за нова, а нису у стању одма исплатити, примамо се израдити истим општинама на исплату. На захтевање шаљемо ливаће мустре звона како са гвозденим, тако са дрвеним крунама.

13— **ЂОРЂА БОТА СИНОВИ**
звонолиевци у Вршцу.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.